

Проблема особистісно-професійного становлення студентів-психологів в системі вузівської підготовки є досить актуальною. Відомо, що професійне становлення є важливим періодом розвитку особистості, який характеризується поетапним формуванням професійно важливих якостей та особистісним розвитком суб'єкта майбутньої професійної діяльності. Саме у студентські роки процес становлення особистісно-професійних якостей набуває особливої інтенсивності. Юнацький вік характеризується усвідомленням власної індивідуальності, неповторності, несхожості на інших. У цьому віці остаточно складається фундамент ціннісних орієнтацій, вимальовується преекція головних напрямків, пошуків, самореалізації тощо. Майбутні психологи мають вивчати практичний психологічний досвід, формувати власну професійну майстерність, самовдосконалюватись, розвивати професійне мислення, соціальну активність, творчість та креативність, здібності планувати, прогнозувати, передбачати та імпровізувати. Необхідно формувати та розвивати загальну та психологічну культуру майбутніх фахівців, комунікативну та ділову компетентність.

Об'єкти та методи дослідження. Аналіз наукових джерел свідчить, що професійне становлення відіграє особливу роль у процесі розвитку особистості майбутнього фахівця. Його професійної свідомості та успішності подальшої професійної діяльності. Більшість дослідників так чи інакше підкреслює значущість у діяльності психолога рівня його особистісного розвитку, самореалізації його особистості. Шляхи активізації даного процесу різні: самопізнання – як важливий елемент освіти майбутніх практичних психологів у вузі (Н.Ф. Шевченко, Т.В. Скрипченко); формування спрямованості психолога-студента на оволодіння теоретичними та практичними знаннями, вміннями (А.Г. Самойлова, О.П. Саннікова); використання активних методів навчання, різноманітних тренінгів, розв'язування психологічних ситуацій та ін. (С.В. Васківська, П.П. Горностаїв, В.В. Карікаш, Л.І. Уманець, Т.С. Яценко та ін.); формування особистісної позиції у процесі фахової підготовки психолога (Н.І. Порякель, О.Л. Пололанок).

Професійне становлення майбутніх психологів-практиків на сучасному етапі розвитку нашого суспільства потрібно розглядати як індивідуальний розвиток особистості майбутнього спеціаліста у ході якого відбувається усвідомлення професійно значущих утворень, формується „Я концепція” та виробляється стратегія професійної діяльності в гуманістичній парадигмі [5].

Постановка задачі. Зміни у системі вищої освіти, пов'язані із соціально-економічними умовами сучасного українського суспільства та поступовою інтеграцією України до європейського та світового співтовариства, висувають якісно нові вимоги до особистості психолога. Показники ефективної діяльності психологів значною мірою визначаються рівнем розвитку їх професійних та особистісних якостей.

Мета статті – проаналізувати проблему формування професійно-особистісних якостей психолога в процесі вузівської підготовки.

Результати та їх обговорення. Складність оволодіння професією практичного психолога полягає в тому, що крім набуття знань, практичних навичок та вмінь, за час навчання необхідно здійснити величезну роботу зі становлення власної особистості, оволодіти багатьма соціальними і життєвими компетенціями. Іншими словами, достатній рівень професійної підготовки майбутнього психолога можливий лише за умови певного рівня розвитку та самореалізації особистості, її зрілості.

Одним з важливих аспектів професійної підготовки є формування узагальненої орієнтації в цілях, предметі, засобах, складі професійної діяльності. Це є проблемою, оскільки складні види професійної діяльності не піддаються строгому аналізу, завжди залишають людині простір для творчого пошуку.

Особливу проблему становить побудова смислової картини світу професіонала. На думку гуманістичних психологів, основне завдання освіти - не передача знань, а формування

здатності знаходити унікальні смисли. Професія – це один із способів відповісти на питання: навіщо я в цьому світі? Де моє місце в ньому? Відповіді на ці питання пов'язані з розвитком професійної самосвідомості, яка власне і забезпечує професійний розвиток, ріст і нормальне щоденне функціонування професіонала.

Професійна самосвідомість – це уявлення про себе як про фахівця, сукупність самооцінок і описів, емоційних відносин до себе як до професіонала. Саме ця структура дозволяє невдоволення собою перетворити на професійне зростання.

В останні роки постало серйозне питання про підготовку морального професіонала. Головне в такій підготовці – це формування правильного ставлення до праці. Щоб праця ставала потребою, звичним життям і улюбленою частиною життя.

Важливе місце в підготовці займає активність самого студента. Багатьом студентам тільки належить стати суб'єктами навчальної діяльності, оволодіти тими навичками самостійно вчитися, якими вони не встигли опанувати в середній школі. Студентам рекомендується виробляти свій стиль навчально-професійної діяльності, опанувати самостійною роботою з підручниками, розвивати схильності до дослідницької та практичної роботи. Це призводить до значної перебудови мислення студента в бік формування професійного [1].

Сформовані особистісні та професійні якості особистості студента є запорукою успішної навчальної та професійної діяльності, виступають складовою комунікативної компетентності, впливають на становлення вольових та моральних якостей. Уміння студента брати відповідальність за власні дії, об'єктивно аналізувати причини успіхів та невдач є необхідною умовою його інтелектуального та особистісного зростання, а також – важливим внутрішнім чинником процесів саморозвитку, самовдосконалення, саморегуляції. Рівень сформованості особистісних та професійних якостей особистості майбутнього фахівця завжди відбивається у специфіці його поведінки, спілкуванні, науковій та суспільній діяльності [3].

Як показав здійснений аналіз сучасної наукової літератури, до важливих якостей психолога найчастіше відносять такі: гуманізм, домінування соціальної ергічності, емоційна чутливість, соціальна зрілість, моральність, висока комунікативність, толерантність, емпатійність, здатність до рефлексії, щирість, дружелюбність, відкритість, активність, відповідальність, високі інтелектуальні показники, професійне мислення, емоційна стійкість, витривалість, тактовність, високий рівень розвитку показників уваги, достатній рівень професійної мотивації, пластичність і динамічність мислення, багатий лексичний запас, збалансованість та гармонійність рис особистості, конгруентність, відсутність хронічних внутрішніх конфліктів, оптимізм, висока працездатність та дисциплінованість, сталість і адекватність самооцінки, здатність до самовдосконалення, самокритичність, високий рівень самопізнання та здатність до компенсації або вдосконалення недоліків і слабких сторін своєї особистості, розвинуте почуття власної гідності тощо [1; 2; 7].

Н.І. Пов'якель особистісні якості психолога розподілила на окремі блоки:

- професійно важливі особистісні риси і якості (адекватність і сталість самооцінки, сензитивність, емпатійність, фрустраційна толерантність, відсутність хронічних внутрішніх особистісних конфліктів, які обумовлюють проєкції, психологічні захисти тощо);
- професійно важливі соціально-когнітивні і комунікативні уміння (уміння слухати іншого, коректно представляти власну думку, встановлювати соціальний контакт тощо);
- розвинуті професійно важливі якості і властивості: уважність, спостережливність; гнучкість, пластичність та динамічність мислення, здатність виділяти суттєве та загальнювати, прогнозувати реакції іншого; уміння рефлексувати щодо себе та іншого, дій та станів тощо;

- необхідні психофізичні властивості та психічні якості, що характеризують нервову систему як сталу, міцну, стресостійку і водночас досить гнучку і пластичну;

- акторські, творчі та організаторські здібності [5].

Сформовані особистісні та професійні якості особистості психолога є запорукою успішної професійної діяльності, виступають складовою професійної компетентності.

Отже, професійне становлення майбутнього фахівця впродовж навчання у вищому навчальному закладі передбачає формування у студентів:

- здатності займати активну позицію з розвитку саморегуляції особистості щодо забезпечення максимального особистісного розвитку з мінімальними затратами;

- позитивного ставлення до навчальної діяльності та ініціювання пізнавальної активності;

- здатності планувати і прогнозувати своє професійне становлення;

- усвідомлення своїх потенційних можливостей та готовності розвивати професійно важливі якості, які мають недостатній рівень сформованості;

- здатності мобілізувати весь свій особистісний потенціал заради досягнення цілей розвитку себе як професіонала [6].

Емпіричне дослідження сформованості якостей студентів-психологів було здійснено з студентами другого та четвертого курсів Мукачівського державного університету: кількості 52 осіб. Для дослідження особистісно-професійного розвитку майбутнього психолога було використано комплекс психодіагностичних методик. Якості, які досліджують ці методики, надзвичайно важливі у роботі психолога.

Проаналізувавши дані за методикою «Типове реагування на конфліктні ситуації» (К. Томас), встановлено, що студенти-психологи четвертого курсу вибрали такі стилі поведінки, які не притаманні студентам другого курсу. Це може свідчити про те, що психологи четвертого курсу мають глибокі знання з психології та вміють підбирати стилі поведінки в залежності від конфліктної ситуації. Найменший показник в обох групах – «Уникнення» (9% - 2 курс) та (10% - 4 курс). Це свідчить про те, що майбутні психологи в конфліктній ситуації не ухиляються від вирішення проблеми або конфлікту, а навпаки відстоюють власні інтереси та співпрацюють з іншими з метою вирішення проблеми. Також це є позитивним показником для групи досліджуваних.

Здатність ефективно вирішувати конфліктні ситуації вкрай потрібна сучасному фахівцеві для реалізації професійної діяльності в конфліктогенному середовищі для перетворення його з метою попередження негативних конфліктів, щоб бути готовим до оптимального виходу з професійних особистісних криз, як бар'єрів на шляху до професійної культури, стимулювання особистісно-професійного зростання.

Результати дослідження за методикою «Q-сортування» В. Стефансона дозволяють зробити висновок, що для студентів другого та четвертого курсу характерна тенденція до товариськості (22%). Дана тенденція свідчить про те, що майбутні психологи вміють створювати емоційні зв'язки як в групі, так і за її межами а також йти на контакт з іншими. Це невід'ємна тенденція, яку повинен мати практикуючий психолог. Також спостерігається протилежність тенденцій в порівнянні з групами. Тенденція до залежності (22%) спостерігається на другому курсі. Це свідчить про те, що у досліджуваних виникає прагнення до прийняття групових стандартів і цінностей. Такі люди не приймають відповідальні рішення, не схильні до ризику, бояться втілювати нові ідеї без схвалення оточуючих. Проте ця тенденція слабо виражена у студентів четвертого курсу. Майбутні психологи прагнуть самоствердитися і проявити свої знання у діяльності. У прийнятті рішення четвертокурсники не очікують схвалення, а також прагнуть бути самостійними та нести відповідальність. Відсотковий показник тенденції до прийняття «боротьби» також коливається в співвідношенні між групами. На четвертому курсі – 28%, а на другому курсі – 11%. Це

дентів про те, що студенти четвертого курсу прагнуть домагатися більш високого статусу в темі міжособистісних взаємин, хочуть бути лідерами а також адекватно реагують на конфліктні ситуації. У студентів другого курсу ці характеристики менш виражені. Найменш виражений відсотковий показник в обох групах у тенденції до нетовариськості.

Отримані дані за попередньою методикою були доповнені результатами методики міжособистісних взаємин Т. Лірі. Дана методика була використана для виявлення певного типу взаємин в колективі. Проаналізувавши та порівнявши дані досліджуваних груп за допомогою міжособистісних взаємин Т. Лірі можна зробити висновок, що у студентів другого курсу переважає покірний та залежний тип взаємин. Це може бути ознакою того, що більшість другокурсників ще не проявили себе в колективі і схильні підпорядковуватися старшому. Щоб показати свої знання з предметів вони слухняно і чесно виконують всі завдання. Також більшість студентів схильні до захоплення оточуючими, не вміють проявити опір, широ вважають, що інші завжди праві. На четвертому курсі навпаки, яскраво виражені типи альтруїстичний (18%) та дружелюбний (16%). Студентам, яким притаманний альтруїстичний тип прагнуть допомогти та співчувати іншим, емоційне ставлення до людей виражають у співчутті, симпатії, турботі, ласці, вміють підбадьорити і заспокоїти оточуючих, безкорисливі та чуйні. Ці характеристики стануть невід'ємним елементом у житті майбутнього психолога, а також допоможуть проявити себе у професійній діяльності як досвідченим фахівцем. Дружелюбний тип характеризується тим, що студент-другого прагне бути в згоді з думкою оточуючих, діє за правилами і принципами «тонкого тону» у відносинах з людьми, ініціативний ентузіаст в досягненні цілей групи, прагне допомагати, відчувати себе в центрі уваги, заслужити визнання і любов, товариський, виражає теплоту і дружелюбність у відносинах. Для обох курсів однаковий відсотковий показник типу «Підозрілий» (8%). Так як цей тип не виражений у студентів, то можна сказати, що такі характеристики як підозрілість, образливість, критичність, нетовариськість, - студентам другого та четвертого курсів не властиві.

Для дослідження рівня особистісної зрілості у студентів другого та четвертого курсів використано тест-опитувальник Ю.З. Гільбуха. Структура особистісної зрілості за Гільбуха, який в якості компонентів особистісної зрілості виділяє мотивацію досягнення, ставлення до свого Я (Я-концепцію), почуття громадянського обов'язку, певну установку, здатність до психологічної близькості з іншими людьми, розглядається так як така, що найбільш повно інтегрує в собі різні підходи до визначення компонентів особистісної зрілості. Проаналізувавши та порівнявши дані за методикою особистісної зрілості Ю.З. Гільбуха можна стверджувати, що в обох досліджуваних групах показник мотивації досягнень знаходиться на високому рівні (28%). Це вказує на те, що не тільки від вікових особливостей, мотивацією для студента виступає бажання вчитися і досягнення не тільки академічної мети, а й для професійного зросту. Студенти обох курсів беруть активну участь у процесі навчання, а також в них виникає прагнення до максимально повної самореалізації, самостійності, ініціативності, прагнення до лідерства, до досягнення високих результатів. Також високі відсоткові показники можна спостерігати за шкалою «Ставлення до свого «Я»» (33% – 2 курс та 28% – 4 курс) – це високий рівень ставлення даного показника особистісної зрілості. Показник другого курсу трохи вищий ніж четвертого, оскільки на другому курсі у студентів виникає більше бажання самовиразитися і проявити себе в групі, ніж у студентів на четвертому курсі. Але і в одному і в іншому курсу студенти впевнені в своїх можливостях, задоволені своїми знаннями, вміннями і навичками та здібностями. «Почуття громадянського обов'язку» та «Життєва установка» виражаються на рівних відсоткових показниках між курсами, мають задовільний рівень вияву. Показники шкали «Здатність до психологічної близькості з іншою людиною» нерівномірно виражаються. На четвертому курсі цей показник становить 17%, це високий рівень вияву, а

на другому – 10%, це задовільний рівень вияву. Узагальнені результати засвідчили наявність високого, задовільного та незадовільного рівнів за окремими шкалами: відсутність у студентів досліджуваних груп дуже високого рівня особистісної зрілості всіма шкалами. Можемо зробити висновок про те, що зафіксовані рівні показників особистісної зрілості у студентів не можуть бути задовільними, оскільки дуже високого рівня особистісної зрілості не виявлено навіть у студентів четвертого курсу, високий рівень виявляє незначна частина майже готових спеціалістів, а переважає у досліджуваних задовільний рівень особистісної зрілості. Зрозуміло, що психологи з такими показниками особистісної зрілості не зможуть високоякісно здійснювати професійну діяльність.

Проведений кореляційний аналіз виявив, що показники стилів поведінки в конфлікті та показники характеристик особистості, які стосуються міжособистісних відносин корелюють між собою. Також корелюють і безпосередньо шкали в середині однієї методики. Так, шкала «авторитарності» прямо корелює з шкалою «егоїстичності» за методикою Т.Лірі ($r=0,544$ при $p=0,05$), шкала «дружелюбності» та «альтруїстичності» також прямо корелюють ($r=0,563$ при $p=0,05$).

Якщо говорити про кореляцію між показниками методик К.Томаса та Т.Лірі, то тут отримали наступне: позитивна кореляція наявна між шкалою «уникнення» та шкалою «егоїстичний» ($r=0,544$ при $p=0,05$). Шкала «компроміс» прямо корелює з багатьма шкалами А саме: покірний ($0,389$); залежний ($r=0,448$); дружелюбний ($r=0,563$); альтруїстичний ($r=0,599$); прийняття боротьби ($r=0,501$). А також має обернений кореляційний зв'язок з шкалою «егоїстичний» ($r=-0,394$); На нашу думку це зумовлено тим, що компроміс передбачає спільне порозуміння. Сторони погоджуються на часткове задоволення своїх потреб, щоб зберегти стосунки й отримати хоча б щось. При цьому має місце затушовування суперечностей і підкреслення спільності інтересів. Шкала «компромісу» та шкала «дружелюбний» знаходяться в позитивному кореляційному зв'язку на рівні значимості ($r=0,563$). Це вказує на те, що така людина схильна до співпраці, кооперації, гнучко компромісна при вирішенні проблем і в конфліктних ситуаціях, прагне бути в згоді з думкою оточуючих. Також це ініціативний ентузіаст в досягненні цілей групи, прагне допомогти відчувати себе в центрі уваги, заслужити визнання і любов, проявляє теплоту дружелюбність у відносинах. Відносно сильний кореляційний зв'язок спостерігається з шкалою «альтруїстичний» ($r=0,599$). Такі люди зазвичай нав'язливі у своїй допомозі і завжди активні по відношенню до оточуючих, можуть пожертвувати власними інтересами заради користі іншому, здатні до співпереживання та співчуття.

Шкала «уникнення» має як позитивні так і обернені кореляційні зв'язки. Серед значимих позитивних кореляційних зв'язків можна виділити шкалу «егоїстичний» ($r=0,544$) та шкалу «уникнення боротьби» ($r=0,500$). Ми вважаємо це пов'язано з тим, що студенти-психологи прагнуть бути над усіма, але одночасно відсторонено від усіх. Також спостерігається тенденція до досягнення власних цілей. Позитивний кореляційний зв'язок з шкалою «уникнення боротьби» показує прагнення студентів піти від взаємодії, зберегти нейтралітет у групових суперечках і конфліктах, схильність до компромісних рішень. Отримані результати свідчать, що на даному віковому етапі продовжується формування професійно значущих якостей особистості, вони не є ще завершеними, потребують корекції.

Освітньо-виховний простір вишу, який сприятиме розвитку професійних та особистісних якостей студентів, має бути спрямованим на створення педагогічно орієнтованого творчого середовища. Педагогічно орієнтоване творче середовище є відносно цілісною частиною реальної взаємодії педагогів, батьків, учнів, соціуму, що оптимально позитивний розвиток кожного. Воно являє собою спільний творчий пошук шляхів зростання в якому домінуючими є емоційна, етична, духовна сфери розвитку інтелекту. Його ма-

вивчення особистісно-професійного становлення для ефективної професійної підготовки та виховання конкурентоспроможного фахівця є актуальною. Слід зазначити, що проведене дослідження не вичерпує усіх питань вивчення та розвитку особистісно-професійних особливостей студентів психологічних спеціальностей та вимагає подальших наукових пошуків, зокрема засобів психологічної підтримки професійно-особистісного становлення студентів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бочелюк В.Й. Психологія: вступ до спеціальності : навч. посібник для студ. ВНЗ / В.Й. Бочелюк, В.В. Зарицька. – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 288 с.
2. Дідик Н.М. Професійно значущі характеристики особистісної зрілості майбутніх психологів. / Н.М. Дідик // Проблеми сучасної психології: Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, Інституту психології ім. Г.С. Костюка АПН України / За ред. С.Д. Максименка, Л.А. Онуфрієвої. – Вип. 7. – Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2010. – С. 190-206.
3. Дуткевич Т.В. Практична психологія: Вступ до спеціальності. – 2-ге вид. – навч. посіб. Т.В.Дуткевич, О.В.Савицька. – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 256 с.
4. Іванова О.В. Психологія: вступ до спеціальності. : навч. посіб. / О.В.Іванова , Л.М.Москалюк, С.І.Корсун. – К. : Центр учбової літератури, 2013. – 184 с.
5. Крикля К.П. Психологічні особливості професійного становлення майбутнього психолога в умовах сучасного суспільства. / К.П.Крикля // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія психологічна: збірник наукових праць. – Львів: ЛьвДУВС, 2012. – Вип. 2 (1). – 409 с.
6. Кокун О.М. Психологія професійного становлення сучасного фахівця: Монографія. – К. : ДП «Інформ.-аналіт. Агентство», 2012. – 200 с.
7. Основи практичної психології / В. Панок, Т. Титаренко, Н. Чепелева та ін.: Підручник. – К. : Либідь, 2003. – 536с.
8. Подоляк Л.Г. Психологія вищої школи. Підручник / Л.Г.Подоляк, В.І Юрченко. – К. : Каравела, 2011. – 360 с.
9. Приходько Ю.О. Практична психологія: введення у професію : навч. посіб. 2-е вид./ Ю.О. Приходько. – К. : Каравела, 2010. – 232 с.
10. Ренке С.О. Психологічні особливості студентів-психологів з різним рівнем сформованості професійного образу «Я» / С.О. Ренке // Проблеми сучасної психології : зб. наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету ім. Івана Огієнка, Інституту психології ім. Г.С. Костюка АПН України / за ред. С.Д. Максименка, Л.А. Онуфрієвої. – Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2009. – Вип. 6. – Ч. 2. – С. 221-239.
11. Фалько Н.М. Професійна підготовка майбутнього практичного психолога та педагога / Н.М. Фалько // Науковий часопис НПУ ім. М.П. Драгоманова. Сер. № 12: Психологічні науки: зб. наук. пр. – К.: НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2007. – № 18(42). – С.172-178.

АННОТАЦІЯ

К ПРОБЛЕМЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО СТАНОВЛЕНИЯ БУДУЩИХ ПСИХОЛОГОВ

В статье рассматривается проблема профессионального и личностного становления будущего психолога в процессе вузовской подготовки. Раскрыта сущность профессионального становления личности: его основные задачи. Проанализированы основные личностные составляющие профессионального развития становления будущего специалиста: направленность личности, профессиональная компетентность, профессионально важные качества, профессионально значимые психофизиологические свойства. Установлена связь профессионального и личностного развития в образовательном процессе вуза. Отмечено, что достаточный уровень профессиональной подготовки будущего психолога возможен только при условии определенного уровня развития и самореализации личности.

Выделены профессионально важные качества современного психолога: гуманизм, доминирование социальной эргичности, эмоциональная чувствительность, социальная зрелость, нравственность, высокая коммуникативность, толерантность, эмпатийность, способность к рефлексии, искренность, дружелюбие, открытость, активность, ответственность, высокие интеллектуальные показатели, профессиональное мышление, эмоциональная устойчивость, постоянство и адекватность самооценки. Подчеркнуто, что сформированные личностные и профессиональные качества личности студента являются залогом успешной учебной и профессиональной деятельности, выступают составной коммуникативной компетентностью и влияют на становление волевых и моральных качеств.

Представлена разработанная программа эмпирического исследования, а также результаты исследования качеств студентов, способствующие становлению личности студентов как будущих специалистов. Установлено, что исследуемые студенты способны эффективно решать конфликтные ситуации.

ситуації, мають виражену тенденцію к установленню емоціональних зв'язей в групі, товарищества, в межличностных отношениях преобладает альтруистический и дружелюбный тип отношений. Зафиксировано наличие у студентов только неудовлетворительного, удовлетворительного и высокого уровней личностной зрелости и отсутствие очень высокого уровня личностной зрелости. Эмпирически установлено, что на данном возрастном этапе продолжается формирование профессионально значимых характеристик личности будущего психолога, они еще не завершены и требуют коррекции именно те качества, которые выражают личностную зрелость. Отмечена необходимость дальнейших исследований с целью создания программы тренинговых занятий для формирования у студентов компонентов личностной зрелости и профессионально важных качеств.

Ключевые слова: профессиональное становление, психологи, личностные качества, профессиональная подготовка, личностная зрелость, профессиональные умения, компетентность.

SUMMARY

TO THE PROBLEM OF PROFESSIONAL FORMATION OF FUTURE PSYCHOLOGISTS.

The article is devoted to the problem of professional and personal formation of future psychologists in the course of high school preparation. The essence of personality's professional formation and its main tasks has been disclosed. The main personal components of professional development and formation of the future specialist have been analyzed: orientation of the personality, professional competence, professionally important qualities, professionally important psychological and physiological abilities. The relationship of professional and personal development in the educational process of higher education establishment has been determined. It has been pointed out, that sufficient level of future psychologists' training is possible only under certain level of personal development and self-realisation.

The professionally important qualities of the modern psychologist have been pointed out: humanism, the dominance of social ergicity, emotional sensitivity, social maturity, morality, high communicativeness, tolerance, empathy, capacity for reflection, honesty, friendliness, openness, activity, responsibility, high intellectual rate, professional thinking, emotional stability, permanence and adequacy of self-esteem. It has been emphasized that formed personal and professional qualities of student are prerequisite to successful academic and professional activities, performing the component part of communicative competence, influence the formation of the volitional and moral qualities.

The developed program of empirical research and the results of students' qualities investigation contributing to the personality formation of students as future professionals has been presented. It was revealed that students under investigation are able to effectively resolve conflicts, have a distinct tendency to establish emotional relations in the group, collegiate character, in their interpersonal relations altruistic and friendly relationship types prevail. It has been noted that students have only unsatisfactory, satisfactory and high levels of personal maturity and lack of a very high level of personal maturity. It has been empirically established that, at this age, the formation of professionally significant characteristics of the future psychologist's personality continues, and they are still incomplete, and require correction of those qualities expressing personal maturity. There is a necessity for further investigation aimed to create training tutoring sessions program for the formation of students' personal maturity components and professionally important qualities.

Key words: professional formation, psychologists, personal qualities, professional training, personal maturity, professional skills, competence.

УДК 378:811.111

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ ВЧИТЕЛЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

ТЕЛИЧКО Н.В., БРЕГВАДЗЕ А.О.
Мукачівський державний університет

Формування комунікативної компетенції майбутнього вчителя іноземної мови потребує спеціальної організації навчального процесу у вищій школі. Це актуалізує визначення і реалізацію педагогічних умов, що зображає зміст практично-методичного компоненту багатofункціональної та ієрархічно-побудованої системи професійної підготовки майбутніх вчителів з метою їх спрямування на професійне становлення.

У статті обґрунтовано сутність процесу формування комунікативної компетенції майбутнього вчителя іноземної мови. Визначено сутність поняття «педагогічні умови». Проаналізовано специфіку педагогічних умов, що забезпечують формування комунікативної компетенції майбутнього вчителя іноземної мови як інтегруючого компонента його професійної компетентності.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>